

Rimiň atly jöhitleri

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Rimiň atly jöhitleri RIMIŇ ATLY JÖHITLERI

Çylşyrymly döwürde jöhitlige eýe çykmak üçin ýetişdirilmegiň arkaýynlygyny goýmak bilen çäklenmeýän, şol bir wagtyň özünde şol nesiliň pähimdarlarynyň iň öňdebaryjysyna öwrülen nesilşalygyň neberesinden iki ynsan: Şmaýýa we Awtalýon. Bular Mişnanyň iň uly hahamlaryndan biri uly ýaşly Hilleliň mugallymlarydy.

Adamyň başlangyjynyň (gelip çykyşynyň) nähilidigi möhüm bolman, eýsem ýadamazaklyk we özüňe bolan ynam bilen jöhit kursunda hemme zady oňaryp bilerler.

• Şa zenany Ýelena

Adýabene Assiriýa imperiýasynda häzirki Erbilde (Yrak Kürdüstany) Ierusalimiň 300 kilometr demirgazyk-gündogarynda ýerleşen ýerdi.

Şa zenany Ýelena

Ýelena Şmaýanyň we Awtalýonyň Ysraýylda öňbaşçylyk eden döwründe bu kiçijik imperiýanyň şa zenanydy.

Patyşa Monbazyň ölüminden soň onuň ogly Izat kakasynyň ýerine geçipdir.

Izat täç geýen şazada hökmünde tanadylanda, goranmak üçin Adýabenäniň 900 km günorta-demirgazygynda, Yragyň häzirki Basra guberniýasynda ýerleşen Spasinu-Haraksa ýollandy.

Ol şol ýerde jöhitligiň täsiri astyna giripdir. Onuň habary bolmazdan ejesi-de jöhit taglymlaryndan ylham alypdyr.

Öýlerine gaýdyp gelenden soň ejeli-ogul sintezlenen diniň bähbitlerini öwrendiler.

Ilkibaşda şa zenany Ýelena jöhitlige bolan gyzyklanmalaryny gizläp saklamak gerekdigini ýatlatdy we ogluny patyşalyklarynda gozgalaňa sebäp bolmazlygy üçin dinini üýtgedenleriň soňky sünnet dessuryny etmezlige çagyrdy.

Izates ilkibaşda ejesiniň duýduryşyna gulak asanam bolsa, soňabaka doly jöhitlige geçipdir.

Ýelena gorkulan gozgalaňyň bolmandygyny görensoň, doly jöhitlige geçdi we hatda Ybadathananyň hasabyna gymmatly sowgatlar getirmek üçin Ierusalime gidipdir.

Ölenden soň Ýelena Ierusalimde jaýlanypdyr. Onuň mazary arheolog Lui Felisýen de Solsi tarapyndan tapyldy.

Oňa degişlidigi çaklanylýan sarkogaf soňra Fransiýadaky muzeýe äkidildi.

- **Baş haham Akiwa**

Baş haham Akiwa

Mişna döwrüniň uň uly hahamlaryndan biridir. Ol ikinji Ybadathananyň ýykylmagyndan 50 ýyl öň dünýä inipdir. Ol taryhyň iň uly jöhit hahamlaryndan biridir.

Ilkinji kyrk ýylynda sowatsyz jahylyň biri bolanam bolsa, orta ýaşdan soň jöhit halkynyň iň uly alymlaryndan we mugallymlaryndan birine öwrüldi.

Has soňra 24 müň şägirtiden ybarat akademiýasyny doly ýitirdi, ýöne şonda-da ýan bermedi.

Ömrüniň ahyrynda şowsuz tamamlanan Bar Koçba gozgalaňynyň yzyndan Rim imperatory Hadrian tarapyndan wagşylarça öldürilmezden öňinçä hemme zady baş şägirdi bilen täzedan dikeldipdir.

• Neron

Miladydan soňky 66-njy ýylda biriji Jöhit-Rim urşunyň başlangyjynda Nero diýip tanalýan Neron Klawdiý Sezar Awgust Germanik Rim imperatorydy.

Ogly Titus bilen birlikde ýurdy basybalan we ikinji Ybadathanany ýok eden jöhit gozgalaňyny basyp ýatyrmagy üçin Wespasiýany ugradanam soldy.

Rim taryhy 68-nji ýylda Rimde Nerowa garşy gozgalaň başlandygynh habar berýär.

Ol Rim Senaty tarapyndan gaýybana «halk duşmany» yglan edildi we ölüm jezasy çykarylady. Neron muny bilende öz janyyna kast etdi.

Jöhit taryhy muny başgarak görnüşde gürrüň berýär. «Talmud» Neronyň uruş döwründe Ierusalime gelendigini aýdýar.

Ol şowlulygyň ýar boljagyny-bolmajagyny bilmek üçin dört tarapa ok atýar.

Oklaryb ujj aýlanyp Ierusalime tarap gönügi düşýär. Ol has ynjalýkly bolmak üçin jöhit çagajykdan ýahudy «Injilinden» haýsy aýaty bilýändigini sorýar.

Çagajyj Hezekiýeliň kitabyna salgylanyp jogap berýär:

– *Halkym Ysraýylyň eli bilen Edomdan (Rim) arymy alaryn.*

Nero «Mukaddes bolan, mukaddesleşdirilen ybadathanany ýok etmek we ellerini şol adam bilen (özüne ýüzlenip) syryp-süpürüp aýyrmak isleýändigini netijesine geldi».

Nero soň gaçdy we alan sözde «keramatyndan» şeýle bir täsirlendi welin, jöhittlige geýdi.

Mişnanyň köpüsiniň esaslanýan beýik Rebbe Meir şondan emele gelipdir.

Neronyň dinini üýtgetmeginiň rimliler üçin nähili masgaraçylykly waka boljagyny göz önüne getirip görüň. Uruş gidip dur, garaşylman durka-da imperatorlary beýleki tarapa gaçyp barýar.

Rim taryhynyň muny bukjak bolmaga synanyşmagyna düşünse bolýar.

Belki-de, belli-başly öwrülişiklerden daşgaryn bolan dälidir. Düzgüniň wekilidiklerini görkezýän dürli subutnamalar bar.

Rimli begzadalar butparazlyga çöküp barýan ynanç sistemasy hökmünde garamaga başladylar. Bu ýagdaý esasanam aristokratiýanyň arasyndaky bir toparlarynyň jöhittlige geçmegine getirdi.

Bu şol bir wagtyň özünde imperiýanyň hristianlyga tarap ahyrky hereketi üçin ýeri amatly ýagdaýa getirdi.

Isanyň dini Şabaty we sünneti berjaý etmek üçin mejburi emirler bolmazdan şol wagtlar etiki ýekehudaýlygyň bir wersiýasyny hödürleýändigini üçin özleşdirilmesi kyn taglymdy.

Rambam bize hristianlygyň we yslamyň dünýädäki beýgelişiniň ylahy meýilnamanyň bir parçasynydygyny öwredýär.

Bu goşmaça dinler arkaly merkezi jöhitt düşünjeleri we Mesih idealy dünýäniň çar künjüne ýaýrady.

Umut ATASEWEN,
gadymydünýä taryhçysy.

@atasevenoffica

Ýekşenbe, 04.12.2022 ý. Taryhy makalalar